

9. Istorija Azerbajdzhana. V 7 tomah. – Baku : Jelm, 1998. – Т. I (S drevnejshih vremjon do III veka n.e.). – 476 s. (na azerb. jazyke).

10. Istorija Azerbajdzhana. V 7 tomah. – Baku : Jelm, 1998. – Т. II (III – pervaja chetvert' XIII veka). – 596 s. (na azerb. jazyke).

11. Nabiev Nabi. Geograficheskie nazvaniya. – Baku : Azerneshr, 1989. – 160 s. (na azerb. jazyke).

12. Sumbatzade A. S. Azerbajdzhanskaja istoriografija XIX–XX vekov. – Baku : Jelm, 1987. – 316 s.

Гасимов Х., доктор філософії з історії, провідний науковий співробітник, Інститут Історії ім. А. А. Бакиханова НАН Азербайджану (Азербайджан), matlabm@yandex.com

Про деякі міркування А. К. Бакиханова про геополітичну та етнокультурну історію середньовічного Кавказу

Критично розглядаються деякі міркування видатного азербайджанського історика, вченого-енциклопедиста про геополітичну та етнокультурну історію середньовічного Кавказу. Особлива увага приділяється історії азербайджанського народу, фальсифікаціям діяльності вірменських “істориків” – за підтримки зарубіжних вчених. Автор доходить висновку, що багато міркувань А. К. Бакиханова про геополітичну та етнокультурну історію середньовічного Кавказу не втратили своєї актуальності і на початку 21-го століття.

Ключові слова: геополітична історія, етнокультурна історія, А. К. Бакиханов.

Qasimov Kh. S., PhD in History, Senior Researcher, Institute of History named A. A. Bakikhanov NAS of Azerbaijan (Azerbaijan), matlabm@yandex.com

Some considerations of A. K. Bakikhanov about the geopolitical and ethno-cultural history of medieval Caucasus

The article critically discusses some considerations of the prominent Azerbaijani historian, scholar and lexicographer, about the geopolitical and ethno-cultural history of medieval Caucasus. Particular attention is paid to the history of Azerbaijani people, falsification activities of Armenian “historians” – backed by foreign scientists. The author comes to the conclusion that many considerations of A. K. Bakikhanov about geopolitical and ethno-cultural history of medieval Caucasus have not lost their relevance in the early 21st century.

Keywords: geopolitical history, ethno-cultural history, A. K. Bakikhanov.

* * *

УДК 930.303.446.4 О. Теліга

Кулик Ж. І.

аспірантка історичного факультету кафедри новітньої історії України, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), Sonce-99@ukr.net

ОЛЕНА ТЕЛІГА: ВІДОБРАЖЕННЯ ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПОСТАТІ У ПРАЦЯХ ДОСЛІДНИКІВ

Зроблено огляд наукової літератури, присвяченої життю, діяльності і творчості поетеси Олени Теліги. Метою даної статті було проаналізувати праці дослідників, соратників та друзів поетеси. Автор статті приділяє увагу і періодичним виданням, адже великий пласт інформації про Олену Телігу відображено саме на сторінках періодики. Автор надає особливу увагу роботам друзів і знайомих поетеси. Вказані вище роботи мають велику історіографічну цінність, так, як вони були написані людьми, котрі безпосередньо знали її. В цих працях вперше було відображено життя і діяльність української націоналістки. Автор розкриває перед читачами праці, котрі були присвячені Олені Телізі і видані після проголошення незалежності України, адже саме тоді було знято заборону на дослідження життя багатьох українських діячів, котра діяла в радянський час. Враховуючи усе вище викладене, автор підсумовує, що історіографія, присвячена творчості поетеси, досить значна, проте потрібно звернути увагу на те, що більшість авторів зосереджували свою увагу на загальному аналізі життя української націоналістки, часто не приділяючи належної уваги її діяльності в окремі періоди життя.

Ключові слова: історіографія, Олена Теліга, Олег Жданович, література, періодика.

Історіографію, пов'язану з постаттю Олени Теліги, можна умовно поділити мінімум на дві групи: перша – це дослідження життя, діяльності та творчості Олени Теліги, котрі були написані українськими дослідниками–емігрантами, часто безпосередніми її друзями; друга – праці сучасних вчених, які були видані в незалежній Україні. Другий період дослідження життєвого та творчого шляху Олени Теліги розпочався після 1991 р. Як

відомо, у 1991 р. Радянський Союз перестав існувати, відбулося офіційне скасування цензури, почалося активне вивчення особистостей, котрі і були безпосередніми творцями історії. На жаль, ім'я Олени Теліги на довгі роки було викреслене з історичної пам'яті нашого народу. В даній статті ми спробуємо проаналізувати історіографію, котра стосується життя та діяльності Олени Теліги.

Довгий час не існувало праць узагальнюючого характеру про життя та діяльність Олени Теліги. Перші спроби було зроблено друзями поетеси. Започаткував дослідження постаті Олени Теліги Олег Жданович.

Перед тим, як перейти безпосередньо до розгляду праць різних авторів мені хотілося б навести інформацію про Олену Телігу, вміщену в “Енциклопедії українознавства” [7]. Отже, в даній енциклопедії наводиться біографічна довідка про Олену Телігу, автор зазначає важливий факт праці Олени Теліги в Культурній Референтурі ОУН. Найбільшу цінність для нас становить посилання в енциклопедії на те, хто ж першим висвітлив постать та творчий доробок поетеси. Отже, в кінці статті зазначено наступне: “Література: Жданович О. На зов Києва. Прапори духа. Життя і творчість О. Теліги, 1947; Шевчук Г. Без металевих слів і без здхань даремних, ж. Арка, ч. 1, Мюнхен, 1947; Бойко Ю. О. Теліга – як публіцистка й поетка, в О. Теліга–збірник. Детройт–Нью-Йорк–Париж, 1977”. Автором статті – Олег Штуль (Жданович – Ж. К.).

Олег Жданович був другом та близьким соратником Олени Теліги, тож, кому як не йому було краще знати поетесу. Напевне, він є одним з тих авторів, котрі дійсно мають моральне право писати про неї. Потрібно не применшувати значення праці даного автора, хоча вона мала деякі неточності, зокрема, в біографічному нарисі, проте вони були виправлені в подальших дослідженнях. Як зазначає Н. Миронець, І. Боднарчук, що це саме заслуга О. Ждановича, що він не лише упорядкував, а, в першу чергу, зберіг праці Олени Теліги для нащадків, безпосередньо врятувавши її вірші, котрі і стали джерелом збірки “Душа на сторожі”.

Підтвердження цієї версії ми знаходимо і в праці Олега Ждановича “Прапори духа” [9]: “Друковані тут поезії мають свою історію: 32 з них були свого часу (1940) вибрані самою поеткою і призначені для видання окремою збіркою. Рукопис її поезій загинув в київському Гестапо, а цей вибір, що випадково в часі арештів був при впорядникові, пройшов довгий шлях...”.

Отже, 1947 р. було видано працю Олега Ждановича “На зов Києва (Олена Теліга)” [8]. В ній автор зазначає про погляди Олени Теліги, наводить біографічну довідку про діячку ОУН, зокрема, про її перетворення з “російської панни” в свідому українку; аналізується творчість поетеси. В окремому розділі “Переоцінка цінностей” автор зазначає про появу “Літературно–Наукового Вістника” за редакцією Д. Донцова та вплив даного видання на формування світогляду Олени Теліги, адже саме там вона друкувала свої праці. Автор не оминає факту безпосереднього впливу націоналіста Донцова на Олену Телігу, на утвердження її української світоглядної позиції, формування її націоналістичної свідомості. Автор збірника називає поетесу найталановитішою.

Аналіз творчості поетеси, оминаючи біографію останньої, розкриває перед нами Григорій Шевчук у

своїй статті “Без металевих слів і без зідхань даремних” [30]. Автор торкається саме аналізу творчості поетеси, він надає поезії Олени Теліги високого змісту, зазначаючи що вона зуміла, не виголошуючи на всі боки слів “Вітчизна” та “Батьківщина”, бути справжньою патріоткою України. Автор вважає, що поезія Олени Теліги виростала передусім з “альбомної” поезії. Автор додає, що в даній характеристиці немає нічого образливого. Попри всю подальшу критику, котра подекуди зустрічається в літературі на його адресу за “альбомність” поезії О. Теліги, потрібно віддати належне автору, адже він був першим, хто проаналізував її творчий доробок.

Далі, наступним дослідником постаті Олени Теліги в “Енциклопедії українознавства” зазначено Ю. Бойка. Він у своїй статті “О. Теліга. Усе починається з любові” [3], зазначає про біографічні віхи авторки, переплітаючи їх з творчістю. Автор розкриває перед нами вплив на творчість поетеси Дмитра Донцова та інших близьких друзів – Леоніда Мосендза та Євгена Маланюка, дає детальний аналіз статей поетеси. Він зазначає, що поетеса спершу сприймала духовне життя XIX – початку XX століття крізь окуляри Дмитра Донцова.

Далі хотілося б, відповідно до наведеного вище, приділити належну увагу “духовному вчителю” та наставнику Олени Теліги, редактору “Вісника” Дмитру Донцову.

У 1953 р. Дмитро Донцов видає працю “Поетка вогненних меж Олена Теліга” [5]. Він надає нам можливість ознайомитись з портретом поетки, пишучи розділ у праці безпосередньо з такою назвою. Далі він наводить аналіз творчості Олени Теліги, зокрема її статті “Проти партачів життя”, аналізує її вірші, віднаходячи в них трагічний героїзм. Дмитро Донцов зазначає, що Олена Теліга не мала великої кількості поезій, так як ставила високі вимоги до написаного. Також автор праці показує нам, що крізь всю поезію червоною ниткою проходить бурхлива енергія, гімн радості життя, молодості. Дмитро Донцов наводить факт про те, що Олена Теліга не була прихильницею феміністичного руху: “Жінка повинна вийти з – “жіночого гетта яких би то не було жіночих організацій”.

Торкається аналізу творчості поетеси Дмитро Донцов і у наступній своїй праці “Дві літератури нашої доби” [4]. У розділі “Трагічний оптимізм” пише про Олену Телігу. Називає трагічним оптимізмом філософію життя і зазначає, що остання була притаманна Тарасу Шевченку та Лесі Українці, додаючи, що тільки така філософія дає відвагу жити і вмирати.

Катерина Штуль у праці “Поворот” [31] також наводить коротку біографічну довідку про Олену Телігу, друкуює її поезії, не наводячи аналізу останніх. Робота називається поворот тому, що саме там вміщено п’єсу з однойменною назвою, однією з дієвих осіб котрої виступає Олена Теліга.

В “Матеріалах з американських архівів” [18] вміщено листи Олени Теліги до Наталі Лівичької–Холодної. Потрібно віддати належне колективу авторів, адже їх коментарі до кореспонденції є цінним джерелом вивчення біографії Олени Теліги.

Улас Самчук у своїй праці “На білому коні. На коні вороному” [22] наводить низку спогадів про Олену Телігу – від їх особистого знайомства до останнього дня її смерті.

Юрій Клиновий у праці “Моїм синам, моїм приятелям. Статті й есеї” [14] присвячує статтю Олені Телізі під назвою “Великий мир Олени Теліги”. Автор безпосередньо був знайомий з Оленою Телігою, відбулося це знайомство 8 листопада 1938 р. Автор описує інформацію в “Збірнику” Ждановича, наводить біографічну довідку про поетесу.

Серед сучасної української історіографії “пальму першості”, звичайно, має Надія Миронець. Адже саме доктор наук Надія Миронець видала дві праці “Олена Теліга. О краю мій...” [27] та “Олена Теліга. Листи. Спогади” [26] в яких вперше на теренах України комплексно проаналізувала життя та діяльність поетеси. У праці “Олена Теліга. О краю мій...” авторка публікує поезії Олени Теліги, її оповідання та рецензії, а також фотографії. Надія Миронець надає читачам можливість ознайомитись із біографічним нарисом життя поетеси.

У праці “Олена Теліга. Листи. Спогади” авторка публікує листи, адресовані Оленою Телігою до своїх друзів, знайомих. Доктор історичних наук публікує спогади про поетесу.

У збірці “Олена Теліга. Вибрані твори” [25] увійшли всі її відомі поетичні, центральні публіцистичні твори та добірка листів. Праця вміщує статтю Олега Штуля–Ждановича, котра торкається життя та творчості поетеси.

Баган Олег у співавторстві з Богданом Черваком у праці “Лицарі духу” [1] наводить читачам статтю, присвячену життю та творчості поетеси під назвою “Тільки тим дана перемога, хто й у болі сміятися зміг! (Олена Теліга)”. Автори надають увагу як біографії поетеси, так і аналізу її творчості.

Історіографічну цінність являє праця М. Ільницького “Критики і критерії. Літературно-критична думка в Західній Україні 20–30-х рр. XX ст.” [12]. Робота містить ряд статей, одна з котрих стосується Дмитра Донцова – “Дві раси, дві касти, дві літератури (Дмитро Донцов)”. В ході цієї статті автор розкриває перед нами появу “Літературно–наукового вісника” в 1922 р. у Львові і важливість даного видання для літератури того періоду. Автор торкається такого явища, як “пражська школа”, куди входила і Олена Теліга.

Іван Боднарук в роботі “Між двома світами. Вибрані статті про українських письменників” [2] присвячує постаті Олени Теліги статтю “Полум’яна легенда героїзму і посвяти”. В даній статті автор надає читачам біографічну довідку про поетесу і аналізує статтю О. Ждановича “На зов Києва”, уміщену в однойменному збірнику.

Галина Ільєва у праці “Таємниці кохання” [11] розкриває перед нами життєвий та творчий шлях Олени Теліги. Авторка теж наводить біографічну довідку про поетесу, вона зосереджується на філологічному аналізі поетичної творчості Олени Теліги.

Подібна робота у О. Климентової “Творчість Олени Теліги та літературно–культурологічна ситуація “Празької школи” [13], котра в своїй роботі аналізує творчість Олени Теліги в контексті “пражської поетичної школи”. Автор приділяє увагу витокам творчості Олени Теліги, її основним тематичним мотивам.

Потрібно звернути увагу на працю “Спеціальні галузі історичної науки. Збірник на пошану Марка Якимовича Варшавчика” [24]. У даному виданні висвітлено

доробок вченого М. Я. Варшавчика та подано праці його колег та учнів, котрі працюють в галузі джерелознавства, архівознавства, спеціальних історичних дисциплін. Важливу цінність для дослідників життя та творчості Олени Теліги містить стаття, вміщена у цьому збірнику “Епістолярна спадщина Олени Теліги як історико-літературне джерело”, написана Надією Миронець. Авторка аналізує вибрані листи Олени Теліги до своїх соратників та друзів, зокрема, до Наталі-Львівської-Холодної, до Дмитра Донцова та інших.

Розглядаючи проблеми історіографії, не потрібно применшувати роль періодики, адже вона складає окремих пласт: як видана діаспорою, так і сучасна українська, де було вміщено статті про життя і діяльність поетеси.

Періодика представлена насамперед такими газетами, як “Вісник”, “Літаври”, “Арка”, “Література і мистецтво”, “Українське Слово”, “Жіночий світ”, “Самостійна Україна”, “Наше життя”, “Сучасність”, “Альманах Гомону України”. Спершу потрібно віддати належне таким газетам, як “Вісник” [29] та “Літаври” [28], адже саме там публікувалася Олена Теліга за свого життя. Творчість Олени Теліги перед читачами характеризує Олег Штуль [32]. Біографічну довідку про поетесу ми знаходимо в статтях Н. Синявської [23], Я. Зорич [10], К. Криворучко [16]. Творчість Олени Теліги проаналізовано Ю. Клиновим [15], Д. Донцовим [6]. Свої спогади про революціонерку залишив Євген Маланюк [17] і вище згаданий Ю. Клиновий [15]. Н. Миронець проводить низку архівних розвідок і друкує нові матеріали до біографії О. Теліги [19; 20]. У статтях Н. Миронець відображено також секретні документи німецької поліції, в котрих ми знаходимо інформацію про підпілля ОУН (м), як відомо, політичною діячкою котрого в культурній референтурі і була Олена Теліга. П. Надтисянський також аналізує підпілля ОУН (м) в Києві та участь в ньому Олени Теліги [21].

З огляду на викладене вище можна зазначити наступне: історіографія в достатньому обсязі висвітлює життя, суспільну та політичну діяльність Олени Теліги. Не дивлячись на те, що багато авторів проробили вагомий працю, все ж більшість досліджень не дає нам повного аналізу життя та діяльності поетеси, часто надаючи побіжні відомості про Олену Телігу як громадську діячку і діячку ОУН (м). Більшість праць дослідників торкаються біографії поетеси, не заглиблюючись у її політичну та громадську діяльність.

Список використаних джерел

1. Баган О. Лицарі духу: укр. письменники-націоналісти – “вісниківці” / О. Баган [та ін.]. – 2. вид., доп. – Дрогобич : Видавнича фірма “Відродження”, 1996. – 284 с.: фотоіл.
2. Боднарук І. Між двома світами: вибрані статті про укр. письменників / І. Боднарук; упоряд. В. Оліфіренко. – Донецьк : Український Культурологічний Центр, 1996. – 176 с.
3. Бойко Ю. О. Теліга. Усе починається з любові // Теліга Олена. Збірник / ред. О. Жданович. – Детройт [та ін.]: Видання Укр. Золотого хреста в ЗСА, 1977. – 473 с.
4. Донцов Д. Дві літератури нашої доби / Д. Донцов. – Торонто, Онтаріо: Гомін України, 1958. – 296 с.
5. Донцов Д. Поетка вогненних меж: Олена Теліга. – Торонто, 1953. – 96 с.: іл.
6. Донцов Д. Портрет поетки // Альманах Гомону України, 1992. – 256 с.
7. Енциклопедія українознавства: Словникова частина / Наукове товариство ім. Шевченка; Гол. ред. Володимир Кубійович. – [Paris; New York]: Молоде життя Т. 8: Си–Ти. 1976. – 3164 с.

8. Жданович О. На зов Києва (Олена Теліга). – Винніпег, Манітоба : Культура й освіта, 1947. – 83 с.

9. Жданович О. Прапори духа. Життя і творчість О. Теліги. – Винніпег, Манітоба : Видавництво “Сурма”, 1947. – 188 с.

10. Зорич Я. Крізь січні в теплі квітні (у 40-річчя смерті) // Жіночий світ. – Вінніпег: Організація Українок Канади ім. О. Басарабової, лютий 1982. – Ч. 2. – 29 с.

11. Ільєва Г. Таємниці кохання: до проблем любовної поезії української еміграції / Г. О. Ільєва. – Коломия : Видавничо-поліграфічне товариство “Вік”, 1996. – 112 с.: іл.

12. Ільницький М. Критерії і критерії. Літературно-критична думка в Західній Україні 20–30-х рр. XX ст. – Львів : ВНТЛ, 1998. – 188 с.

13. Климентова О. Творчість Олени Теліги та літературно-культурологічна ситуація “Празької школи” : монографія / О. В. Климентова. – К. : ДУІКТ, 2009. – 166 с.

14. Клиновий Ю. Моїм синам, моїм приятелям: статті й есеї / Ю. Клиновий. – Едмонтон; Торонто : Об’єднання укр. письменників “Слово” в Канаді, 1981. – 308 с.

15. Клиновий Ю. Поезія Олени Теліги // Наше життя. – Нью-Йорк, квітень 1978. – Ч. 4. – 37 с.

16. Криворучко К. “Вітрами й сонцем Бог мій шлях намітив” (об’явлення поетки Олени Теліги // Українське Слово. – Київ, 5 червня 1997. – Ч. 22 (2867). – 16 с.

17. Маланюк Є. Розповідь про Лену // Сучасність. – Серпень 1968. – Ч. 8 (92). – Мюнхен. – 128 с.

18. Матеріали до історії літератури і громадської думки: листування з американських архівів 1857–1933 = Documents for the study of literature and of ideological trends: Correspondence from American archives 1857–1933 / ред. : Струмінський Б. та ін. – Нью-Йорк, 1992. – 814 с.

19. Миронець Н. Німецька поліція про націоналістичне підпілля // Українське слово. – Київ, 16 жовтня 1997. – Число 41 (2886). – 16 с.

20. Миронець Н. Нові знахідки (до біографії Олени Теліги) // Українське слово. – Київ, 25 вересня 1997. – Число 38 (2883). – 16 с.

21. Надтисянський П. Гестапівські розстріли заглушили голос Зову Києва // Самостійна Україна. – Весна 1985. – Ч. 1 (414). – 73 с.

22. Самчук У. На білому коні. На коні вороному: спомини і враження: у двох частинах / Улас Самчук. – Острог; Луцьк: Національний ун-т “Острозька академія”; Твердиня, 2007. – 424 с.

23. Синявська Н. Олена Теліга // Жіночий світ. – Вінніпег: Організація Українок Канади ім. О. Басарабової. – Березень 1950. – Ч. 3 – 33 с.

24. Спеціальні галузі історичної науки : зб. на пошану Марка Якимовича Варшавчика / ред. Я. С. Калакура [та ін.]. – К. : [б.в.], 1999. – 211 с.

25. Теліга О. Вибрані твори / упоряд. О. Зінкевич; Передм. Р. Семківа; Вступ. ст. Є. Сверстюка. – 2-ге вид., доповнене. – К. : Смолоскип, 2008. – 534 с.

26. Теліга О. Листи. Спогади / О. Теліга; НАНУ; Ін-т української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського; упор. : Н. Миронець. 2-е вид., випр. – Київ : Видавництво ім. Олени Теліги, 2004. – 400 с.

27. Теліга О. О краю мій: Твори. Документи. Біографічний нарис / Олена Теліга; НАНУ; Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського; Фондація ім. О. Ольжича в Канаді; Упорядник: Н. Миронець. 2-ге вид. випр. – Київ : Видавництво ім. Олени Теліги, 2006. – 496 с.

28. Теліга О. Прапори духу // Літаври. Тижневик літератури і мистецтва. – Київ, 4 листопада 1941 р. – Ч. 3. – 4 с.

29. Теліга О. Чорна Площа // Вісник. Місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя. – Львів, 1936. – 160 с.

30. Шевчук Г. Без металевих слів і без зідхань даремних // Арка. Місячник. Журнал літератури, мистецтва і критики, виходить у співпраці з видавничою комісією МУРУ. – Рік видання І. – Липень 1947. – Число 1, № 4. – 48 с.

31. Штуль К. Поворот. – Париж, 1992. – 85 с.

32. Штуль О. З ритмом життя // Література і мистецтво. Додаток до газети “Українське Слово”. – Київ, 29 жовтня 1941 р. – Ч. 2. – 2 с.

References

1. Bagan O. Lytsari duhu: ukr. pismennyky–nacionalisty–“visnykivci” / O. Bagan [ta in.] – 2-ge vyd., dop. – Drogobych: Vydavnycha firma “Vidrodzhennya”, 1996 – 284 s.: fotoil.

2. Bodnaruk I. Mizh dvoma svitamy: vybrani staty pro ukr. Pysmennykiv / I. Bodnaruk; uporyad. V. Olifirenko. – Donetsk: Ukrainskiy Kulturologichniy Tsent, 1996. – 176 s.
3. Boyko Yu. O. Teliga. Use pochynayetsya z lyubovi // Teliga Olena. Zbirnyk / red. O. Zhadanovych. – Detroit [ta in.]: Vydannya Ukr. Zolotogo hresta v ZSA, 1977. – 473 s.
4. Dontsov D. Dvi literatury nashoyi doby / D. Dontsov. – Toronto, Ontario: Gomin Ukrainy, 1958. – 296 s.
5. Dontsov D. Poetka vognennyh mezh: Olena Teliga. – Toronto, 1953. – 96 s.: il.
6. Doncov D. Portret poetky // Almanah Gomonu Ukrainy, 1992 – 256 s.
7. Encyklopedia ukrainoznavstva: Slovnykova chastyna / Naukove tovarystvo im. Shevchenka; Gol. Red. Volodymyr Kubyovych. – [Paris; New York]: Molode zhyttya. T. 8: Sy–Ty. – 1976. – 3164 s.
8. Zhdanovich O. Na zov Kiyeva (Olena Teliga). Vynypog, Manitoba: Kultura i osvita, 1947. – 83 s.
9. Zhdanovich O. Prapory duhu. Zhyttya i tvorchist O. Teligy. Vynypog, Manitoba: Vydavnytstvo “Surma”, 1947. – 188 s.
10. Zorych Ya. Kriz sichni v teple kvitni (u 40–richchya smerti) // Zhinochiy svit. Vinnipeg: Organizatsiya Ukrainok Canady im. O. Basarabovoyi. – Lyutyi 1982. – Ch. 2. – 29 s.
11. Ilyeva G. Tayemnytsi kohannya: do problem lyubovnoyi poezii ukrainokoyi emigratsiyi / G. O. Ilyeva. – Kolomiya: Vydavnycho–poligrafichne tovarystvo “Vik”, 1996. – 112s., il.
12. Ilynskiy M. Krytyky I kryterii. Literaturno–krytychna dumka v Zahidniy Ukraini 20–30–h rr. XX st. – Lviv: VNTL, 1998. – 188 s.
13. Klymentova O. Tvorchist Oleny Teligy ta literaturno–kulturologichna sytuatsiya “Prazkoyi shkoly”: monografiya / O. V. Klymentova. – K.: DUKIT, 2009. – 166 s.
14. Klynoviy Yu. Moyim synam, moyim priyatelyam: staty y eseyi / Yu. Klynoviy. – Edmpnton; Toronto: Ob’yednannya ukr. pysmennykiv “Slovo” v Kanadi, 1981. – 308 s.
15. Klynoviy Yu. Poeziya Oleny Teligy / Nashe zhyttya. – New York, kviten 1978. – Ch. 4. – 37 s.
16. Kryvoruchko K. “Vitramy y sontsem Bog miy shlyah namityv” (obyavleniya poetky Oleny Teligy // Ukrainse Slovo – Kyiv, 5 chervnya 1997. – Ch. 22 (2867). – 16 s.
17. Malanyuk Ye. Rozpovid pro Lenu // Suchasnist. – Serpen 1968. – Ch. 8 (92). – Munchen. – 128 s.
18. Materialy do istoriyi literatury I gromadskoyi dumky: lystuvannya z amerykanskih arhiviv 1857–1933=Documents for the study of literature and of ideological trends: Correspondence from American archives 1857–1933 / Red.: Struminskiy B. ta in. – New York, 1992. – 814 s.
19. Myronets N. Nimetska politsiya pro nazionalistychne pidpillya // Ukrainse slovo. – Kyiv, 16 zhovtnya 1997. – Chyslo 41 (2886). – 16 s.
20. Myronets N. Novi znahidky (do biografii Oleny Teligy) // Ukrainse slovo – Kyiv, 25 veresnya 1997. – Chyslo 38 (2883). – 16 s.
21. Nadtyssyanskiy P. Gestapivskiy rozstrily zaglushyly golos Zovu Kiyeva // Samostiyna Ukraina. – Vesna 1985. – Ch. 1 (414). – 73 s.
22. Samchuk U. Na bilomu koni. Na koni voronomu: spomyny i vrazhennya: u dvoch chastynah / Ulas Samchuk. – Ostrog; Lutsk: Natsionalniy un–t “Ostrozka akademiya”; Tverdnyia, 2007. – 424 s.
23. Synyavska N. Olena Teliga // Zhinochiy svit. – Vinnipeg: Organizatsiya Ukrainok Canady im. O. Basarabovoyi, berezen 1950. – Ch. 3. – 33 s.
24. Specialni galuzi istorychnoyi nauki: zb. Na poshanu Marka Yakymovycha Varshavchyka / red. YA.S.Kalakura [ta in.]. – K.: [b.v.], 1999. – 211 s.
25. Teliga O. Vybrani tvory / Uporyad. Zinkevych; Peredm. R. Semkiva; Vstup. St. Ye. Sverstyuka. – 2–ge vyd., dopovnene. – K.: Smoloskyp, 2008. – 534 s.
26. Teliga O. Lysty. Spogady. / O. Teliga; NANU; In–t ukraiynskoyi arheografii ta dzhereloznavstva im. M.S. Grushevskogo; Upor.: N. Myronets. – 2–ge vyd., vypr. – Kyiv: Vydavnytstvo im. O. Teligy, 2004. – 400 s.
27. Teliga O. O kraiy miy: Tvory. Dokumenty. Biographichniy narys / Olena Teliga; NANU; In–t ukr. arheografii ta dzhereloznavstva im. M. Grushevskogo; Fundatsiya im. O. Olzhycha v Canadi; Uporyadnyk: N. Myronets. – 2–ge vyd., vypr. – Kyiv: Vydavnytstvo im. O. Teligy, 2006. – 496 s.
28. Teliga O. Prapory duhu // Litavry. Tyzhnevnyk literatury i mystetstva. – Kyiv, 4 lystopada 1941 r. – Ch. 3. – 4 s.
29. Teliga O. Chorna Ploscha // Visnyk. Misyachnyk literatury, mystetstva, nauky I gromadskogo zhyttya. – Lviv, 1936. – 160 s.
30. Shevchuk G. Bez metakevyh sliv i bez zithan daremyh // Arka. Misyachnyk. Zhurnal literatury, mystetstva s krytyky, vyhodyt’ u spivpratsi z vydavnychoyu komisiyeu MURu. – Rik vydannya I. – Lypen’ 1947. – Chyslo 1, № 4. – 48 s.
31. Shtul K. Povорот. – Paris, 1992. – 85 s.
32. Shtul O. Z rytmom zhyttya // Literatura i mystetstvo. Dodatok do gazety “Ukrainske Slovo”. – Kyiv, 29 zhovtnya 1941 r. – Ch. 2. – 2 s.

Кулик Ж. И., аспирантка исторического факультета кафедры Новейшей истории Украины, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко (Украина, Киев), Sonce–99@ukr.net

Елена Телига: отражение жизни и деятельности личности в трудах исследователей

Сделан обзор научной литературы, посвященной жизни, деятельности и творчеству поэтессы Елены Телиги. Целью данной статьи было проанализировать труды исследователей и друзей поэтессы. Автор статьи уделяет внимание и периодическим изданиям, ведь огромный объём информации о Елене Телиге отражен именно на страницах периодики. Автор уделяет особое внимание работам друзей и знакомых поэтессы. Вышеуказанные работы имеют большую историографическую ценность, так, как они были людьми, которые непосредственно знали ее. В этих работах впервые было отражено жизнь и деятельность украинской националистки. Автор раскрывает перед читателями труды, которые были посвящены Елене Телиге и изданы после провозглашения независимости Украины, ведь именно тогда был снят запрет на исследование жизни многих украинских деятелей, действовавший в советское время. Учитывая все вышеизложенное, автор делает вывод, что историография, посвященная творчеству поэтессы, достаточно значительная, однако нужно обратить внимание на то, что большинство авторов сосредоточивали свое внимание на общем анализе жизни украинской националистки, часто не уделяя должного внимания ее деятельности в отдельные периоды жизни.

Ключевые слова: историография, Елена Телига, Олег Жданович, литература, пресса.

Kulyk Zh. I., PhD student of Historical faculty Department of Modern Ukrainian History, Kyiv National T. Shevchenko University (Ukraine, Kiev), Sonce–99@ukr.net

Olena Teliga: Shows of life and activities of the figure in the works of researchers

This article reviews the scientific literature on the life, work and creativity of the poetess Olena Teliga. The purpose of this article was to analyze the work of researchers, colleagues and friends of the poetess. The author pays attention to the periodical as a great source of information about Olena Teliga is reflected on the pages of periodicals. The author gives special attention to the works of friends of poetess. The above works are of great value historiography, as they were written by people who directly knew her. These works were first shown the life and work of Ukrainian nationalist. The author shows the works which have been devoted to Olena Teliga and published after Ukraine became independent, as it was then lifted a ban on the study of many Ukrainian officials who acted in Soviet times. Given all these considerations, the author concludes that historiography devoted to the work of the poetess but we need to pay a more attention to the fact that most authors have focused their attention on the overall analysis of the life of Ukrainian nationalist, often not paying enough attention to her activities in certain periods of life.

Keywords: historiography, Olena Teliga, Oleg Zhdanovych, literature, press.

* * *

УДК 94(420)“1714/1837”

Акунин А. С.

кандидат исторических наук, доцент кафедры новой и новейшей истории, ННУ им. В. А. Сухомлинского (Украина, Николаев), akunin@list.ru

АБОЛИЦИОНИСТСКОЕ ДВИЖЕНИЕ В АНГЛИИ: ПЕРИОДИЗАЦИЯ И ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕРВОНАЧАЛЬНОГО ЭТАПА

Автор сделал попытку раскрыть общую периодизацию развития абolicionистского движения в Англии, уделив особое внимание периоду его зарождения. Сделан вывод про то, что Англия одна из первых стала социальным движением борьбы против работорговли и рабства.

Ключевые слова: абolicionизм, рабство, Западная Европа, Америка.

(статья друкується мовою оригіналу)

Работодатели во все времена мечтали о дисциплинированных и исполнительных рабочих, которые трудились бы с утра до ночи и не требовали бы никаких